

Проф. др Драган Јовашевић

ПРАКТИКУМ ЗА КРИВИЧНО ПРАВО

ОПШТИ ДЕО

Ниш, 2013. године

Проф. др Драган Јовашевић
ПРАКТИКУМ ЗА КРИВИЧНО ПРАВО
ОПШТИ ДЕО

Издавач:
Правни факултет Универзитета у Нишу

За издавача:
Проф. др МИрослав Лазић, декан

Рецензенти:
академик, проф. др Миодраг Симовић
проф. др Борислав Петровић
проф. др Владан Јолцић

Технички уредник:
Ненад Милошевић

Штампарија:
Службени Гласник Београд

Тираж:
300

ИСБН 978-86-7148-175-5

ПРЕДГОВОР

Практикум за кривично право, Општи део намењен је првенствено студентима Правног факултета у Нишу као помоћни или допунски уџбеник за изучавање материје општег дела кривичног права. По својој структури и форми прати садржину истог аутора основног уџбеника за истоимени предмет на другој години основних студија. Његова је основна намена и сврха да помогне студентима у проучавању основних и општих института кривичног права – кривичног дела и кривичних санкција.

Тој основној намени прилагођен је и метод излагања. За сваки институт општег дела кривичног права прво су дати појам и карактеристике сходно решењима из Кривичног законика Републике Србије и Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица који су ступили на снагу 1. јануара 2006. године са свим изменама и допунама на дан 1. фебруара 2013. године. Потом су изложени примери из судске праксе који су на пластичан, илустративан и сликовит начин приказали практичну примену односних института и појмова у непосредним конкретним животним ситуацијама. У делу судске праксе изложено је више стотина најактуелнијих судских одлука, правних схватања и начелних правних мишљења судова са територије наше Републике. И коначно излагање сваког института завршава се низом питања и задатака са проблемима за непосредан рад студената на практичним или семинарским вежбама, односно другим видовима рада који треба синтетички да обухвате теоријску и практичну разраду најзначајнијих појмова и института општег дела кривичног права.

У складу са давно усвојеним начелом - нуллум цримен, нулла поена сине леге - кривично право представља законско право. Наиме, основни и главни извор кривичноправних одредби јесте закон или законик. Но, то не значи да и други извори права немају значај и своје место у систему кривичног права. Тако се поред закона као допунски или помоћни извори кривичног права јављају: међународни уговори, нормативни акти државних органа, предузећа, установа и других организација, обичајно право, правна наука и судска пракса.

Суд је орган који у условима строге поделе власти на законодавну, судску и извршну има функцију непосредне примене права (закона и других прописа и општих аката). Но, та примена права од стране суда није и не може бити само механичка, статична и аутоматска примена већ је то у појединим случајевима и стваралачка, креативна и динамичка примена. Тако се суд може појавити не само у улози примене права већ и у улози тумачења појединих правних норми па чак и његовог стварања. Судови истина решавају конкретне случајеве из непосредне праксе и доносе одлуке (пресуде и решења). Судске одлуке садрже појединачне норме, норме које се односе само на те појединачне случајеве и облике испољавања и важе само за те случајеве односно за конкретне кривичне ствари које су предмет решавања. Пресуду доноси суд у оквиру и на основу одговарајућег општег акта уобличеног у закону (законику) као извору права. Према томе, суд ни у једном случају не доноси опште норме. Но, ипак има случајева када пресуда иако појединачни акт постаје "општи" правни акт, извор права односно када појединачна норма садржана у њој добија снагу и карактер опште правне норме. То су они истина ретки случајеви када схватање садржано у судској одлуци постане обавезно, примењујуће за све друге случајеве који ће се убудуће дешавати и решавати пред тим или другим судом.

Овакве могућности суда у области кривичног права су мале,ограничене и изузетне,али се ипак јављају. Једнако поступање судова – доношење истих судских одлука у сличним, истоветним, идентичним случајевима представља судску праксу као извор права. Судови се такве одлуке и тако уобличене судске праксе држе обично дуже времена јер честа промена ставова и мишљења судова може да води рушењу ауторитета права и правне сигурности. То значи да се судови управо такве праксе и држе дуже времена не зато што је она за њих “обавезна” већ управо зато што сматрају да треба да је се држе, да је примењују, али су такође и слободни да од ње и одступе. Они то и чине једног тренутка па се тако обично успоставља нова судска пракса.

Према томе, судска пракса истина није формално извор кривичног права, али је фактички веома слична извору права јер се судови док ту праксу усвајају и по њој се понашају, ње држе као да је заиста извор права. У ствари на овај начин се ствара један облик судског обичаја. Он настаје када се судска пракса (једнако поступање судова у истоветним случајевима) толико усталила у примени да је се судови држе услед створене посебне врсте “свести” о обавезности њене примене. Тако је скоро опште прихваћено да судске одлуке нарочито оне које доноси Врховни суд Србије или раније Савезни суд могу да имају утицаја на пресуђивање појединих конкретних случајева. Значај судске праксе посебно је изражен у актуелном тренутку нашег кривичног законодавства које карактерише велика разуђеност кривичноправних норми, мноштво непрецизности, недоречености и превазиђености у регулисању појединих питања, а нарочито са аспекта одређивања појединих општих института или обележја бића појединих кривичних дела.

Заузети ставови, правна схватања и мишљења виших судова у нашој земљи поред значаја за правилну примену закона и усмеравање судске праксе нижестепених судова имају и шири, трајнији значај - за правну теорију, поједина будућа законодавна решења, али и у процесу образовања, стручног усавршавања или специјализације правних кадрова нарочито у: органима унутрашњих послова, јавном тужилаштву, суду и адвокатури. Ауторитет правних ставова и схватања у судским одлукама произилази у првом реду из основаности, аргументације и исправности опредељења које они садрже што је скоро без изузетка потврђено и њиховим уважавањем и применом у пракси нижестепених судова. Оваква схватања судске праксе нису корисна само полицији, судовима и јавном тужилаштву (у раду) и студентима (у процесу образовања, усавршавања и специјализације) већ и за кривичноправну теорију. Наиме, сваки иоле озбиљнији научни или стручни рад не може се ни замислити без консултације и уважавања ставова судске праксе. И коначно, судска пракса је значајана и за самог законодавца. Нема значајније реформе кривичног права (у целини или делимично) ако се при формулисању будућих решења немају у виду проблеми и дилеме које су се јављале у досадашњој судској пракси при примени законских прописа као и начини за њихово решавање у конкретним ситуацијама.

Ниш, фебруар 2013. године

Аутор

САДРЖАЈ

Предговор	
Кривично дело	
Временско важење кривичног закона	
Дело малог значаја	
Нужна одбрана	
Крајња нужда	
Кривица	
Умишљај	
Нехат	
Заблуда	
Покушај кривичног дела	
Неподобан покушај	
Добровољни одустанак	
Стицај кривичних дела	
Продужено кривично дело	
Колективно кривично дело	
Саизвршилаштво	
Подстрекавање	
Помагање	
Кривичне санкције	
Одмеравање казне	
Мере упозорења	
Мере безбедности	
Кривичне санкције према малолетницима	
Одузимање имовинске користи прибављене кривичним делом	
Правне последице осуде	
Рехабилитација, престанак правних последица осуде и давање података из казнене евиденције	
Застарелост	
Амнестија и помиловање	
Извори	